

УДК 781.7

DOI <https://doi.org/10.32782/facs-2025-3-1-24>

Інна МОКРОГУЗ

кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри музики, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, вул. М. Коцюбинського, 2, м. Чернівці, Україна, 58000

ORCID: 0000-0002-5333-1458

Віталій БОНДАРЕНКО

асистент кафедри музики, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, вул. М. Коцюбинського, 2, м. Чернівці, Україна, 58000

ORCID: 0000-0001-5917-6893

Бібліографічний опис статті: Мокрогуз, І., Бондаренко, В. (2025). Мистецька діяльність музичної спілки на Буковині як основного осередку становлення професійної музичної освіти краю. *Fine Art and Culture Studies*, 3-1, 166–171, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2025-3-1-24>

МИСТЕЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ МУЗИЧНОЇ СПІЛКИ НА БУКОВИНІ ЯК ОСНОВНОГО ОСЕРЕДКУ СТАНОВЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ КРАЮ

Мета роботи. Висвітлити мистецьку діяльність Чернівецького обласного відділення національної всеукраїнської музичної спілки України як основного осередку становлення професійного музичного мистецтва та освіти в буковинському краї. Проаналізувати функціонування Музичних товариств Буковини в різні історичні періоди («Чернівецький союз співаків» (1859), «Товариство сприяння музичному мистецтву на Буковині», «Буковинський Боян», «Буковинський кобзар» 1920 інші), творчу активність їх фундаторів, які були видатними особистостями, композиторами, виконавцями: Ф. Пауер, А. Гржімалі, С. Воробкевич, Є. Мандичевський, М. Левицький та інші.

Методологія. Проблему становлення музичних товариств на Буковині, сучасні процеси розвитку музичного мистецтва та освіти висвітлювали у своїх працях: К. Демочко, К. Саїнчук, професор А. Кушніренко, доценти О. Залуцький та Я. Вишпінська, докторка мистецтвознавства Ю. Каплієнко-Глюк, кандидатка мистецтвознавства І. Мокрогуз, Г. Постєвка, В. Бондаренко інші.

Наукова новизна. Проаналізовано мистецьку діяльність музичної спілки на Буковині завдяки якій відбувався постійний розвиток професійної музичної освіти краю, де визначне значення відводилось творчим особистостям очільників спілки другої половини ХХ ст. (Л. Румянцев (1969–1975), А. Сорокоумова (1975–1989), А. Кушніренка (1989–2013), О. Залуцького (2013–2018), В. Лісового (2018)) їх музично-педагогічній, виконавській, творчій діяльності, що сприяло відродженню та розвитку музичного мистецтва і освіти в буковинському краї.

Висновки. Нині Чернівецьке обласне відділення національної всеукраїнської музичної спілки України очолює кандидат педагогічних наук, лауреат обласної літературно-мистецької премії ім. С. Воробкевича, доцент, піаніст – В. Лісовий. А спілка й надалі продовжує свою мистецьку діяльність, сприяє проведенню масових просвітницьких заходів, конкурсів, фестивалів з метою популяризації професійного музичного мистецтва.

Ключові слова: Буковина, мистецтво, музична спілка, Л. Румянцев, А. Кушніренко, О. Залуцький, освіта, творчість, мистецька діяльність.

Inna MOKROGUZ

Candidate of Art History, Associate Professor at the Department of Music, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, 2 Kotsiubynskoho St, Chernivtsi, Ukraine, 58000

ORCID: 0000-0002-5333-1458

Vitalii BONDARENKO

Assistant at the Department of Music, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, 2 Kotsiubynskoho St, Chernivtsi, Ukraine, 58000

ORCID: 0000-0001-5917-6893

To cite this article: Mokroguz, I., Bondarenko, V. (2025). Mystetska diialnist muzychnoi spilky na Bukovyni yak osnovnoho osередku stanovlennia profesiinoi muzychnoi osvity kraiu [The artistic activity of the musical union in Bukovina as the main center for the formation of professional musical education in the region]. *Fine Art and Culture Studies*, 3-1, 166–171, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2025-3-1-24>

THE ARTISTIC ACTIVITY OF THE MUSICAL UNION IN BUKOVINA AS THE MAIN CENTER FOR THE FORMATION OF PROFESSIONAL MUSICAL EDUCATION IN THE REGION

Objective. To highlight the artistic activity of the Chernivtsi regional branch of the National All-Ukrainian Music Union of Ukraine as the main center for the formation of professional music art and education in the Bukovyna region. To analyze the functioning of the Music Societies of Bukovyna in different historical periods ("Chernivtsi Union of Singers" (1859), "Society for the Promotion of Music Art in Bukovyna", "Bukovynsky Boyan", "Bukovynsky Kobzar" 1920, and others), the creative activity of their founders, who were outstanding personalities, composers, performers: F. Pauer, A. Grzhimali, S. Vorobkevych, E. Mandychkevskiy, M. Levytskyi and others.

Methodology. The problem of the formation of music societies in Bukovyna and modern processes of development of music art and education were covered in the works of K. Demochko, K. Sainchuk, Professor A. Kushnirenko, Associate Professors O. Zalutskyi and Y. Vyshpynska, Doctor of Art History Y. Kaplienko-Ilyuk, Candidate of Art History I. Mokroguz, G. Postevka, V. Bondarenko and others.

Scientific novelty. The artistic activity of the music union in Bukovyna was analyzed, and thanks to the music union the constant development of professional musical education in the region took place, where significant importance was given to the creative personalities of union leaders of the second half of the 20th century (L. Rumyantseva (1969–1975), A. Sorokoumova (1975–1989), A. Kushnirenko (1989–2013), O. Zalutskyi (2013–2018), V. Lisovyi (2018)) for their musical, pedagogical, performing, and creative activities, which contributed to the revival and development of the music art and education in the Bukovyna region.

Conclusions. Currently, the Chernivtsi regional branch of the National All-Ukrainian Music Union of Ukraine is headed by a candidate of pedagogical sciences, laureate of the S. Vorobkevych regional literary and artistic prize, associate professor, pianist – V. Lisovyi. And the union continues its artistic activities, promotes mass educational events, competitions, and festivals with the aim of popularizing professional music art.

Key words: Bukovyna, art, musical union, L. Rumyantsev, A. Kushnirenko, O. Zalutsky, education, creativity, artistic activity.

Постановка проблеми. В усі історичні періоди музичні товариства Буковини відігравали значну роль у становленні багатонаціональної музично-пісенної культури в світовому, європейському та загальноукраїнському контекстах. Творча діяльність у галузі культури і мистецтва, організація та проведення культурно-мистецьких заходів, творчих конкурсів, фестивалів, тематичних концертів, вечорів стали основними завданнями товариств з метою залучення молоді до вивчення культурних традицій краю, популяризації регіональних мистецьких досягнень, створення сприятливих умов для стимулювання розвитку музичної культури, професійного мистецтва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання становлення та розвитку музичних товариств на Буковині висвітлювали у своїх працях: К. Демочко (1990) – дослідження краєзнавчої, театральної-музичної спадщини краю; К. Сяінчук (2011) – розвиток духового виконавства Чернівецької області; А. Кушніренко, О. Залуцький, Я. Вишпінська

в колективній монографії «Чернівці: історія і сучасність» (2011) описують історичні процеси становлення музичної культури й освіти Буковини; О. Залуцький доцент Чернівецького національного університету ім. Ю.Федьковича означував важливість музично-краєзнавчого компоненту в становленні особистості педагога-виконавця, що і знайшло продовження в його довіднику «Музичні товариства Буковини» (2016); докторка мистецтвознавства Ю. Каплієнко-Ілюк в монографії «Музичне мистецтво Буковини. Сильові парадигми композиторської творчості XIX – XXI ст.» (2020) аналізує постаті видатних особистостей, їх значимість в інструментальному виконавстві минулого та сучасності буковинського краю; кандидат мистецтвознавства І. Мокрогуз (2023), Г. Постевка (2015), В. Бондаренко (2022) в наукових дослідженнях відтворюють сучасні процеси розвитку музичного мистецтва та освіти на Буковині.

Ставимо за мету розглянути мистецьку діяльність Чернівецького обласного відділення

національної всеукраїнської музичної спілки як основного осередку становлення професійної музичної освіти на Буковині.

Виклад основного матеріалу дослідження. «Чернівецький союз співаків» (1859–1862) пов'язаний з діяльністю докторів: Калерта, Калоусека, Векслера, Кноппе, Штіффера, Якоба Мікулі, Йосипа Звонічека став першим музичним товариством, який в подальшому переростає у «Товариство сприяння музичному мистецтву на Буковині» (1862, очільник Франц Пауер). З початком активної діяльності першого професійного композитора Буковини, музиканта-педагога, піаніста-віртуоза, ректора Львівської консерваторії Кароля Мікулі відбувається становлення й розвиток музичної культури в буковинському краї.

Адальберт Гржималі (1842–1908) – відомий чеський композитор, диригент, педагог, музичний критик і громадський діяч віддав тридцять років плідної праці на посту голови першого музичного товариства у Чернівцях. Митець ставив важливі соціальні завдання – сформувати позитивне ставлення до музичного мистецтва, змінити на краще культурне життя краю, а згодом висвітлює все це публікуючи спогади – «Тридцять років музиці на Буковині», (Демочко, 1990).

Довгий час у центрі культурно-мистецького, громадського життя краю перебував перший український композитор Буковини, письменник, педагог, фольклорист Сидір Воробкевич (1836–1903), його учні Є. Мандичевський та Т. Флондора. Воробкевич стає головою «Руського літературно-драматичного товариства», яке з часом переростає у найпопулярніші «Буковинський Боян», «Руський Міщанський хор» (голова – Гнат Власюк та відомий співак, у подальшому директор першої української музичної школи в Чернівцях Модест Левицький). В Чернівцях на кінець XIX століття налічувалось 164 товариства, які активно займалися організацією концертів на Буковині відомих виконавців: Ф. Ліста, М. Лисенка, К. Мікулі, Г. Хоткевича, Ф. Лопатинської, С. Крушельницької, М. Менцинського, Й. Шмідта, братів Руснаків інших (Каплієнко-Ілюк, 2014).

Найстаріше українське товариство «Буковинський Боян» у 1920 році відновлює свою діяльність проте, вже з новою назвою «Буковинський кобзар» (О. Садагурський,

М. Бойченко), поширюючи українську пісню, музику, театральне мистецтво, концертами до річниць видатних діячів української культури. За ініціативи румунського товариства «Гармонія» в 1924 відкривається консерваторія музики та драматичного мистецтва (директор А. Зірра), 1930 – «Мужський хор» (кер. В. Дячук), 1938 – відбулося важливе об'єднання консерваторії з філармонійною спілкою, у повоєнний час на Буковині яскравий слід залишили відомі композитори, фольклористи – Б. Крижанівський, Г. Шевчук, І. Міський, Ю. Блещук та інші (Постевка, 2015).

Першим головою Чернівецького обласного відділення музично-хорового товариства у 1969 році став відомий митець, концертуючий музикант-піаніст, директор Чернівецького музичного училища (1952–1975), заслужений працівник культури України Леонід Михайлович Румянцев (1914–1975). В пошуках талановитих учнів для училища Леонід Михайлович їздив по селах Буковини, де він знаходить В. Івасюка, С. Ротару, П. Дворського та багато інших. Л. Румянцев зумів організувати талановите покоління викладачів-фундаторів, з якими директор готував педагогічні кадри для дитячих музичних шкіл Буковини, які сам же і відкривав у районах області це: Столяревич Г. І., Гольденберг М. А., Рибалко І. П., Гіна Ю. М., Сабат Л. С., Ворошилов М. М. та інші.

Мистецька діяльність такої видатної особистості як Румянцев Л. М. стала показовим прикладом для наступних поколінь музикантів. Концертуючий піаніст, композитор, вправний керівник навчального закладу, поклав усе своє життя і вміння вихованню підростаючої молоді, прищепленню їм поваги та любові до національних традицій славного буковинського краю. Наступним головою музичної спілки (1975–1989) стає художній керівник Чернівецької обласної філармонії, співак, педагог, заслужений артист України Анатолій Сорокумов (1919–1989), який заклав основи становлення й функціонування музичної громадської організації.

Найдовше, а саме з 1989 по 2013 роки обласне відділення Музичної спілки, й водночас і об'єднання композиторів Буковини, очолював художній керівник заслуженого Буковинського ансамблю пісні і танцю, народний артист України, лауреат Національної премії

імені Тараса Шевченка, професор Андрій Миколайович Кушніренко (1933–2013). Народжений в с. Великі Загайці Шумського р-ну Тернопільської області. Освіту здобував на Тернопільщині у Велико-Загайцівській семирічній школі, Кременецькій загальноосвітній середній школі № 3, на 6-місячних курсах диригентів хору, що діяли при Львівському культурно-освітньому училищі (1954), Львівському музично-педагогічному училищі імені Ф. Колесси. У 1962 році закінчив з відзнакою Львівську державну консерваторію ім. М. Лисенка (диригентсько-хоровий факультет), де пройшов диригентську школу видатного диригента – доцента, кандидата мистецтвознавчих наук М. Антківа (Залуцький, 2016).

У своїй композиторській творчості А. Кушніренко наслідував і розвивав кращі традиції хорового мистецтва С. Людкевича, М. Леонтовича, М. Вериківського, П. Козицького та інших. У 1997 р. він став першим професійним композитором Буковини в незалежній Україні. У творчому доробку А. Кушніренка – кантата «Молюсь за тебе, Україно» на власні слова для мішаного хору, соліста-баритона і симфонічного оркестру; «Дума про Сагайдачного» – на власні слова; ряд пісень для хору і солістів, серед яких: «Любіть Україну» на вірші В. Сосюри, «Україно, любов моя» і прославлений кант «У вінок Федьковичу» на вірші М. Ткача, «Ранок Верховини» – сл. В. Колодія, солоспіви, вокально-хореографічні композиції, інструментальні твори, записано понад 1000 українських народних пісень та інструментальних мелодій, більше 100 з них оброблено для хору і оркестру.

У червні 1998 року всеукраїнській музичній спілці було надано статус «Національної». Всю свою творчу діяльність, як голова Обласного відділення музичної спілки, композитор, фольклорист, диригент педагог і громадський діяч А. М. Кушніренко спрямовував на національне відродження і розвиток української музичної культури й освіти Буковини та України. Своєю творчою діяльністю Андрій Кушніренко збагатив скарбницю української культури самобутніми обробками народних пісень та оригінальними різножанровими музичними творами. Він невтомний пропагандист сучасної української вокально-хорової, інструментальної музики, класичної спадщини і народної творчості (Вишпінська, 2023).

Активно сприяли успішній діяльності обласного відділення заступники голів спілки: Сергій Дідик, Іван Хорошенюк, Анатолій Андрійчук, Семен Козлов, заслужений працівник культури Едуард Алексєєв, доцент Олександр Залуцький, кандидат мистецтвознавства, доцент Інна Мокрогуз, нинішня заступниця – заслужена діячка мистецтв України Надія Селезньова.

Головою обласного відділення національної всеукраїнської музичної спілки у 2013 році обирається Залуцький Олександр Васильович (1954–2018) – український педагог, музикант, краєзнавець, етнограф, журналіст, лауреат обласної літературно-мистецької премії імені Сидора Воробкевича, доцент кафедри музики Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, член Національної спілки журналістів України, активний музично-громадський діяч. Уродженець с. Слобода-Банилів Вижницького району Чернівецької області. З 1969-го по 1973 рік навчався на музичному відділі Чернівецького педагогічного училища, а у 1984 р. з відзнакою закінчив музично-педагогічний факультет Одеського державного педагогічного інституту імені К. Д. Ушинського, нині Інститут мистецтв ПДПУ (м. Одеса) (Саїнчук, 2011).

О. Залуцький за роки творчо-педагогічної діяльності зібрав чималу кількість матеріалів музично-краєзнавчого характеру, на основі яких започаткував навчальну дисципліну «Музичне краєзнавство» для студентів музично-педагогічних спеціальностей, видав 8 випусків авторської серії «Музичне краєзнавство Буковини», де висвітлюється діяльність таких відомих митців, композиторів краю як, С. Воробкевич, К. Мікулі, А. Гржималі, Ч. Порумбеску, братів Мандичевських, Т. Флондора, К. Шандру та інших. У 2011–2012 навчальному році О. Залуцький започаткував спецкурс «Музична критика» й авторську музичну серію «Музична критика на Буковині» для студентів-магістрантів з метою їх підготовки до здійснення журналістської діяльності (Мокрогуз, Бондаренко, 2024).

З 2013 року О. Залуцьким було проведена значна культурно-мистецька діяльність, а саме: у започатковано серію видання «Мистецький альманах», метою якого стало висвітлення діяльності яскравих митців Буковини, відкрита сторінка в Інтернет мережі Фейсбук, де почали висвітлюватися основні мистецькі події краю

та багатогранна діяльність членів осередку. З подання правління Спілки Чернівецька міська рада прийняла рішення про перейменування однієї із вулиць у місті Чернівцях, назвавши її іменем видатного митця, першого професійного композитора Буковини, музиканта, педагога, активного громадського діяча – Кароля Мікулі.

О. Залуцький у 2016 році видає довідник Чернівецького обласного відділення національної всеукраїнської музичної спілки «Музичні товариства Буковини», який є першою спробою у стислій формі охарактеризувати діяльність осередку, його попередників. В книзі можна віднайти головну інформацію про творчі досягнення митців, педагогів-музикантів, науковців у їхній науковій, навчально-методичній, мистецько-громадській діяльності, короткі повідомлення бібліографічного характеру (Каплієнко-Ілюк, 2020).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Наразі Чернівецьке обласне відділення національної всеукраїнської музичної спілки України (з 2018) очолює кандидат педагогічних наук, лауреат обласної літературно-мистецької премії ім. С. Воробкевича, піаніст, доцент, завідувач кафедри музики Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича – Лісовий Вадим Анатолійович. Спілка й надалі продовжує свою мистецьку діяльність, сприяє проведенню масових просвітницьких заходів, конкурсів, фестивалів з метою популяризації професійного та аматорського музичного мистецтва, формуванню в молодого покоління мистецьких та загальнолюдських цінностей.

Поряд з насиченою виконавською, культурно-масовою, просвітницькою діяльністю за

останні роки, завдяки членам спілки, значно збільшилося число наукових видань, посібників, наукових та публіцистичних статей, підручників, методичних розробок, нотних збірок, хрестоматій, рецензій, навчальних програм тощо. Значно зросла й чисельність осередку, його ряди поповнилися кандидатами наук, доцентами, заслуженими діячами мистецтв, заслуженими працівниками культури, лауреатами обласних премій. Всю свою творчо-педагогічну, науково-дослідницьку, громадську діяльність вони спрямовують на підготовку висококваліфікованих фахівців в галузі музичного мистецтва, педагогіки та виховання, формування в них високих моральних якостей, національної свідомості, патріотизму, любові до свого краю, традицій, культури, відродження і розвитку українського музичного мистецтва.

Вважаємо, що дана тематика має великі перспективи до подальшого розгляду та дослідження, позаяк мистецькі процеси на Буковині продовжують свій активний розвиток: створюються нові колективи, зростають молоді таланти, організовуються оригінальні фестивалі та конкурси, все це потребує свіжого погляду, наукового осмислення та образного втілення.

Тому розуміємо, що всі очільники та члени музичної спілки Буковини твердо переконані в особливій важливості мистецької діяльності обласного осередку та його творчих жанрових асоціацій, усіляко сприяли відродженню, розвитку та популяризації народної творчості, використанню фольклорних традицій, культури та мистецтва, збереженню історико-культурної спадщини славного буковинського краю.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бондаренко В., Мокрогуз І., Осипенко Я. Народно-інструментальне мистецтво Буковини: історія та традиції. *Молодий вчений*. 2021. № 5 (93) травень. С. 271–275.
2. Вишпінська Я. Музично-краєзнавча тематика у творчій спадщині Андрія Кушніренка. *Удосконалення професійної майстерності педагога-музиканта в умовах полікультурного освітнього простору* : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції. Чернівці : Рута, 22–23 листопада 2023. С. 31–34.
3. Демочко К. Музична Буковина: сторінки історії. Київ : Музична Україна. 1990. 136 с.
4. Залуцький О. Музичні товариства Буковини. Довідник Чернівецького обласного відділення Національної всеукраїнської музичної спілки. Чернівці : Рута, 2016. 304 с.
5. Каплієнко-Ілюк Ю. Музичне мистецтво Буковини. Стилєві парадигми композиторської творчості XIX–XXI ст. : монографія. Чернівці : Букрек, 2020. 504 с.
6. Каплієнко-Ілюк Ю. Західно-європейські традиції в творчості С. Воробкевича. *Науковий вісник Чернівецького університету* : зб. наук. пр. Вип. 701. *Педагогіка та психологія*. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2014. С. 38–45.
7. Кушніренко А. М., Залуцький О. В., Вишпінська Я. М. Історія музичної культури й освіти Буковини : навчальний посібник, 2011. 376 с.

8. Мокрогуз І., Бондаренко В. Роль краєзнавця Буковини Олександра Залуцького в мистецькій діяльності національної всеукраїнської музичної спілки. *Мистецтво як культурно-освітній бренд: проблеми і пріоритети розвитку* : матеріали I Міжнародного симпозіуму присвяченого 70-річчю членства України в ЮНЕСКО. Чернівці : Чернів. нац. унів-тет. 24–26 квітня 2024. С. 187–192.
9. Постевка Г. Розвиток музичної освіти та виховання на Буковині у міжвоєнний період (1918–1940 рр.). *Науковий вісник Чернівецького університету* : зб. наук. пр. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2015. С. 253–257.
10. Саїнчук К. Музична освіта Буковини. Чернівці : Золоті литаври. 2011. 320 с.

REFERENCES:

1. Bondarenko, V., Mokroguz, I., Osypenko, Ya. (2021). Narodno-instrumental'ne mystetstvo Bukovyny: istoriya ta tradytsiyi [Folk instrumental art of Bukovina: history and traditions]. *Young Scientist*, 5, 271–275 [in Ukrainian].
2. Vyshpynska, Ya. (2023). Muzychno-kraeyeznavcha tematyka u tvorchiy spadshchyni Andriya Kushnirenka [Music and local history themes in the creative heritage of Andriy Kushnirenko]. *Materialy III Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi "Udoskonalennya profesiynoyi maysternosti pedahoha-muzykanta v umovakh polikul'turnoho osvith'oho prostoru"*. Chernivtsi : Rue, 31–34 [in Ukrainian].
3. Demochko, K. (1990). Muzychna Bukovyna: Storinky Istorii [Musical Bukovina: Pages of history]. Kiev : Musical Ukraine, 136 [in Ukrainian].
4. Zalutskyi, O. (2016). Muzychni tovarystva Bukovyny [Musical societies of Bukovina]. Chernivtsi : Rue, 304 [in Ukrainian].
5. Kapliyenko-Ilyuk, Yu. (2020). Muzychne mystectvo Bukovyny. Stylovi paradygmy kompozytorskoyi tvorchosti XIX–XXI st. [Musical art of Bukovina. Stylistic paradigms of compositional creativity of XIX–XXI centuries]. Chernivtsi : Bookrek, 504 [in Ukrainian].
6. Kapliyenko-Ilyuk, Yu. (2014). Zakhidno-yevropeys'ki tradytsiyi v tvorchosti S.Vorobkevycha [Western European traditions in the work of S. Vorobkevych]. *Naukovyy visnyk Chernivets'koho universytetu*. Vyp. 701. *Pedahohika ta psykholohiya*, Chernivtsi : Chernivtsi National University, 38–45 [in Ukrainian].
7. Kushnirenko, A., Zalutskyi, O., Vyshpynska, Ya. (2011). Istoriia Muzychnoi Kultury Y Osvity Bukovyny [History of musical culture and education of Bukovina]. Chernivtsi : Chernivtsi National University, 376 [in Ukrainian].
8. Mokroguz, I., Bondarenko, V. (2024). Rol' kraeyeznavtsya Bukovyny Oleksandra Zaluts'koho v mystets'kiy diyal'nosti natsional'noyi vseukrayins'koyi muzychnoyi spilky [The role of the local historian of Bukovina, Oleksandr Zalutsky, in the artistic activities of the national all-Ukrainian musical union]. *Materialy I Mizhnarodnoho sympoziumu prysvyachenoho 70-richchyu chlenstva Ukrayiny v YUNESKO "Mystetstvo yak kul'turno-osvitniy brend: problemy i priorytety rozvytku"*. Chernivtsi : Chernivtsi National University, 187–192 [in Ukrainian].
9. Postevka, G. (2015). Rozvytok muzychnoyi osvity ta vykhovannya na Bukovyni u mizhvoyennyi period (1918–1940 rr.) [The development of musical education and upbringing in Bukovina in the interwar period (1918–1940)]. *Naukovyy Visnyk*, Chernivtsi : Chernivtsi National University, 253–257 [in Ukrainian].
10. Sainchuk, K. (2011). Muzychna Osvita Bukovyny. [Music education in Bukovina]. Chernivtsi : Golden timpani, 320 [in Ukrainian].